

EGY SZOMORÚ DÁTUM ISMERETLEN DOKUMENTUMAI

SZÁLLÁSI ÁRPÁD

Kilenc évtizeddel ezelőtt, azaz 1918. november 2-án írták alá az első világháború végét jelentő fegyverszünetet /1./, s utána elkezdődött a területre éhes utódállamok csapatainak behatolása a védtelenné vált Magyarország belsejébe. Október 31. óta már *Károlyi Mihály* a miniszterelnök. A fővárosi egyetem különböző fakultásai november 2-12. között ülészeket /2./, ezeknek egyikén fogalmazódhatott meg az alábbi „Szózat”, amelynek fogalmazványa fennmaradt, a tanárok valamennyien aláírták, de eddig publikálására a kor legjobb ismerői /3./ szerint nem került sor. A feltehetőleg jelenlévő kortárs, az orvostörténész Győry Tibor kartörténete, vagy az aláíró Grósz Emil önéletrajza sem tesz róla említést. A dátumára csak következtetni lehet, a szignálók között *Ónodi Adolf* még ny. r. tanár, és rendes tanárrá az a *Lovász Márton* léptette elő, aki dec. 22-ig volt vallás-és közoktatásügyi miniszter /4./. Tehát az alábbi szózat szövege november 2-dec. 22 között születhetett.

Szózat

Mi, a magyar tudományos és művelődési munka háromszázados anyaintézetének, a budapesti egyetemnek tanárai bizalommal és reménységgel fordulunk hozzátok, kiket testvéreinknek hiszünk és tudunk az igazság keresésében és hirdetésében. Feldarabolással léteben fenyegetett hazánk érdekében nem kérünk másra, mint amire tanító hivatásunk mindnyájunkat utasít és kötelez: a tiszta igazság megismerésére és körötökben érvényesítésére.

Az igazságnak elfogulatlan kutatása rá fog vezetni benneteket, hogy a mai Magyarországon területén, melyet a természet eggyé alkotott és egynek rendelt, a területnek első egységes szervezése által a magyar nemzet vetette meg a művelődés alapját és vezette a nyugat-hoz csatlakozó fejlődését. Az igazság keresése fel fogja előtérbe tüntetni azt, amit a tudományos, nyelvi és történelmi bűvárlat kétségtelenné tett: hogy ennek az országnak egész mai népességéből, a szervesen néptöredékeket kivéve, a magyarság a legrégebb lakója s így első magvetője annak a kultúrának, amely itt kifejlődött. Rá fog vezetni benneteket, hogy velünk századokon át testvéri egyetértésben élt más nyelvű honfitársaink műveltsége is jó részt a magyarságból indult ki, ennek segítségével terjedt határainkon túl észak, kelet és dél felé. Meg fogtok győződni róla, hogy ami erőt ebből a mi itthon kifejlett politikai, gazdasági, szellemi kultúránkból merítettünk, azzal százados város-harcokban védelmeztük a barbárok ellen a nyugat fenyegetett művelődését. Nem kisebb szellemek, mint Michelet és Reolus hangosan hirdették, hogy a nyugati civilizáció ma is adósa a magyarságnak: vajjon ilyennek képzelték-e a nagy és igazságos lelkek a leszámolás óráját? A tárgyias visz-

gálat igazságnak fogja bizonyítani előttem azt is, hogy e kultúrát mindig a szabadság lelke hatotta át. Attól kezdve, hogy a vallásszabadságot törvénybe mi iktattuk először a művelt világon, négy százados idegen uralom alatt ahányszor csak szabad lélegzethez jutottunk, mint Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferencz, Kossuth Lajos idején, a rövid szabadságot mindig siettünk testvériesen megosztani az országnak minden, bármily származású lakosával. Szabadságszeretetünk és kultúránk népünk lelkének mélyén gyökerezik: hiszen megtudhatjátok, hogy a magyar kultúra képe egy tekintetben egyedül áll a világon: mit sem köszön uralkodóinknak, minden tudományos, irodalmi, művészeti intézete, alapítványa, emlékműve mind magának a nemzetnek áldozati filléreiből emelkedett. Ez a magyar kultúra, bár világhírű nevet keveset adott is, de vértanút annál többet és az emberi haladásnak becsületét szolgálta és kívánja tovább szolgálni az emberiség nagy eszményeit. Annyi szenvedés után szabadságra ébredett nemzetünk nem kíván mást, mint hogy hagyják meg neki régi hajlékát, melyet egyenlő jogon oszt meg néptestvéreivel. Nem mást, mint az ország területi épségben természetes feltételeit annak, hogy anyagi és szellemi ereje ne sorvadjon, sok százados művelődése ne pusztuljon el, hanem mindnyájunk javára éljen és virágozzék, fejlődjék tovább. Nem mást, mint hogy Magyarország felosztásával, mely nemzetiségeket egyesítve nemzetiiségeket szét is szakítana, ne tétessék át ide Európa közepébe az egykori balkáni tűzfészek, mely nemcsak a múlt emlékeit, hanem a jövőnek szánt kultúrmunkát is elhamvasztaná. Halljátok meg mind, kik az igazság keresésére hivatottak el, halljátok meg szózatunkat, melyet halálos sebekben vérző édesanyánk ágya mellől intézünk hozzátok. Keressétek, találjátok meg és hirdessétek az igazságot, mely a mi megváltásunkat jelenti együtt az emberiség szolgálatával.”

Aláírták:

- Dr. Krompecher Ödön e. i. dékán, a kórbonctan ny. r. tanára
- Dr. Bókay Árpád a farmakológia ny. r. tanára
- Dr. Dollinger Gyula, a sebészet nyilvános rendes tanára
- Dr. Liebermann Leo, a hygiene nyilván. rendes tanára
- Dr. Dr. Lenhossék Mihály, az anatómia nyilván. R. tanára
- Dr. Moravcsik Ernő Emil, az elmekórtan ny.r. tanára
- Dr. Bársony János, a szülészeti és nőgyógyászat ny. r. tanára
- Jendrassik Ernő dr. a belorvostan tanára
- Grósz Emil dr. a szemészet nyilvános rendes tanára
- Dr. Preisz Hugó az általános kórtan és bakteriológia ny. r. tanára
- Dr. Bókay János, a gyermekorvostan ny. r. tanára
- Korányi Sándor dr, a belorvostan ny. r. tanára
- Dr. Hoor Károly a szemészet nyilván. rendes tanára
- Dr. Nékám Lajos a dermatológia és venerológia ny. r. tanára
- Dr. Tellyesniczky Kálmán az anatómia nyilván. rendes tanára
- Dr. Buday Kálmán a kórbonctan ny. r. tanára
- Br. Dr. Kétly László a belorvostani diagnosztika ny. r. tanára
- Dr. Kuzmik Pál a sebészet nyilván. rendes tanára
- Dr. Verebély Tibor a sebészet nyilván. rendes tanára
- Dr. Kenyeres Balázs a törvényszéki orvostan ny. r. tanára
- Bálint Rezső dr. a belorvostan ny. r. tanára

Dr. Vámosy Zoltán a gyógyszerismeret és méregtan ny. r. tanára
 Dr. Árkövy József a Stomatologia ny. rk. tanára
 Dr. Onodi Adolf az orr- és gégegyógyászat ny. rk. tanára
 Dr. Schaffer Károly az agyszövettan ny. rk. tanára
 Dr. Krepuska Géza a fülészeti nyilv. rk. Tanára
 Dr. Tóth István a szülészet és nőgyógyászat h. tanára

Az orvosi fakultás valamennyi tanára, mert *Tauffer Vilmost* akkor már *Tóth István* helyettesítette. A Szózat lila kópiával több példányban készülhetett, mert a bölcsészeti karon is köröztek egyet, amelyen 45 név szerepel. Köztük olyanoké, mint gyógyszerész *Winkler Lajos*, a matematikus *Fejér Lipót* és *Beke Manó*, a történész *Angyal Dávid*, *Ballagi Aladár* és *Domanovszky Sándor*, az irodalmár *Riedl Frigyes* és *Négyesy László*, a kémikus *Buchböck Gusztáv*, az orientalista *Goldzieher Ignác*, a botanikus *Tuzson János*, a germanista *Bleyer Jakab*, a nyelvész *Németh Gyula*, a művelődéstörténész *Finácsy Ernő*, a régész *Hekler Antal*, az antropológus *Méhely Lajos*, a klasszika-filológus *Pecz Vilmos*, Valamennyien hírességek és hiteles személyek, de ez a címzettekhez juttatással is aligha befolyásolta volna a már hatalmi érdekek és nem etnikai szempontok szerint meghúzott új országhatárokat. Mégsem érdektelen utólag megismerni, mert hűen tükröz valami jóhiszemű naivságot. Feltehetően jutott belőle a vidéki egyetemekhez is, de biztos hellyel akkor még csak a debreceni rendelkezett. A tiszántúli szózat 1919. január 7-én meg is jelent kis 31 oldalas füzetben /6./ Előszava a következő:

A Debreceni Magyar Tudományegyetem bölcsészet, nyelv és történettudományi kara dr. Rugonfalvi Kiss István urat, a magyar történelem ny. r. tanárát bízta meg azzal, hogy a magyar történelem egyetemese értékű momentumainak és az aktuális kérdéseknek genetikus ismertetésével a művelt világ egyetemeihez emlékiratot készítsen.

Ezen emlékirathoz tanácsunk is hozzájárulván, van szerencsém annak 5 példányát Egyetemi Tanácsunk nevében a vezetése alatt álló egyetem facultásai részére azzal a kéréssel megküldeni, hogy az esetleges feles példányokkal méltóztassék legjobb belátása szerint rendelkezni.

Debrecen, 1919. január hó 7-én.

*Dr. Simai Erdős József
e. i. prorektor”*

A címoldal szerint megjelent angol, francia és magyar nyelven, és a jövedelem fele a háborúban megvakult katonákat illette Fontos kortörténeti dokumentumok ezek. Debrecenben az orvosi kar akkor már három tanárral működött. A fentieket ajánljuk a hivatásos Trianon-kutatók szíves figyelmébe. Az évfordulótól függetlenül.

ÁRPÁD SZÁLLÁSI MD, PhD
 Professor hab.
 University of Debrecen
 Monteverdi u. 4.
 H-2500 Esztergom
 HUNGARY

A
DEBRECZENI MAGYAR
TUDOMÁNYEGYETEM
SZÓZATA
A MÜVELT VILÁG
EGYETEMEIHEZ.

MEGJELENT ANGOL, FRAN-
CZIA ÉS MAGYAR NYELVEN.

KIADJA: A DEBRECZENI MAGYAR
TUDOMÁNYEGYETEM TANACSA.
DEBRECZEN, 1919.

a herbacearban ny. r. tanára

Dr. Bokay Lipót

a pharmacologia ny. r. tanára

Deeringer Gyula

a sebészeti nyelvi. orvosok
tanára.

Dr. Liebermann Leo

a hygieia nyelvi. rendes tanára

Dr. Lenhossék Mihály

az anatomia nyelvi. r. tanára

Dr. Moraviczky Ernő Emil

az elmeleltérben ny. r. tanára

Dr. Barossy János

a fiziológia és négygyógyászat ny. r. tanára

rendes tanára és
a belorvosok tanára.

Grosz Ernő dr.

a szemészet nyelvi. rendes
tanára.

Dr. Kiss György

az általános köntös és
bakteriologia ny. r. tanára

Dr. Sándor László

gyógyászat és orvostudomány
ny. r. tanára.

Kovács János dr.

a belorvosok ny. r. tanára

Dr. Horváth Károly

a szemészet nyelvi. rendes tanára

ny. r. sebészeti orvosok
az anatómia nyelvi. rendes
tanára.

Dr. Tóth János dr.

a köbboncolás ny. r. tanára

Dr. Földes János

a belgyógyászat és diagnosztika
ny. r. tanára

Dr. Kőrösi János

a sebészeti nyelvi. rendes
tanára.

Dr. Kőrösi János

a sebészeti nyelvi. rendes
tanára.

Dr. Kőrösi János

a leánynevelés orvosok
tanára ny. r. tanára.

Nádasdy Károly dr.

a belorvosok ny. r. tanára

Dr. Kőrösi János

a gyógyszerészet és
mérlegelés ny. r. tanára

Dr. Árkai János

a stomatologia ny. r. tanára

Dr. Ónodi János

az orv. és gyógyszerészet ny. r. tanára

Dr. Schaffer Károly

az agytörvelés ny. r. tanára

Dr. Kőrösi János

a fiziológia nyelvi. r. tanára

Dr. Kőrösi János

a szemészet és négygyógyászat
ny. r. tanára.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser gibt das Dokument bekannt, das nach dem Friedensschluß von Trianon am 2. November 1918 von den Professoren und Dozenten der Budapester und Debrecener Universität verfaßt und unterzeichnet wurde. Es ist eine Proklamation an die Nation, deren Aktualität der sich wiederholende Jahrestag bietet.

IRODALOM

1. **Ormos Mária:** *Padovától Trianonig 1918-1920.* Bp., Kossuth, 1984.
2. **Györy Tibor:** *Az orvostudományi kar története 1770-1935.* Bp., Egyet. Ny., 1936.
3. **Ormos Mária** és Raffay Ernő levelei a szerzőhöz.
4. **Bölgöny József:** *Magyarország kormányai 1848-1992.* Bp., Akadémiai K., 1992.
5. **Raffay Ernő:** *Trianon titkai.* Bp., Tornado, 1990.
6. *A Debreceni Magyar Tudományegyetem szózata a művelt világ egyeteméhez.* Debrecen, Csáthy, 1919.